

Eesti Keele Instituut

Eesti Keele Instituut (edaspidi EKI) on põhiliselt eesti keele uurimisega tegelev riiklik teadusasutus, mis asutati 1993. aastal Keele ja Kirjanduse Instituudi (KKI, asutatud 1947) reorganiseerimisel. EKIs uuritakse nii tänapäeva kui ka vana eesti kirjakeelt, eesti keele murdeid ja soome-ugri sugulaskeeli.

Meie jaoks on mõistetavalt olulised Eesti Keele Instituudi eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiiv, kus leidub näiteks tuntud keeleteadlaste Valmen Hallapi (1928–1987) ja Eduard Vääri (1926–2005) poolt aastatel 1954–1962 kogutud ainestik. Eeskätt on tegemist temaatiliste vestlustega argielu või vabadel teemadel.

Soome-ugri keelte alane tegevus on koondatud hetkel EKI keeleajaloo, murrete ja soome-ugri keelte osakonda, mille juurde kuuluvad järgmised just soome-ugri temaatikat puudutavad kogud:

SU – Soome-ugri keelte tööd

SUH – soome-ugri keelte helilindid

SUHK – soome-ugri keelte helikassetid

SUHK* – soome-ugri helikassetide ümbervõtted

Soome-ugri helinäiteid leiab arhiivi veebilehelt lühendi EMSUKA alt (<https://emsuka.eki.ee>).

EKI arhiivi juhi, teadur Liis Ermuse sõnul ei ole vahepealse korrastamise ja digiteerimise käigus lisandunud heliarhiivi uusi ersakeelseid linte, kuid nüüd on kõigi lintide digitaalfailid andmebaasis olemas (<https://emsuka.eki.ee/collection/sound?language=9&page=0>).

Samuti on nüüd digitaalselt kättesaadavad Valmen Hallapi ersa litereeringud (<https://emsuka.eki.ee/collection/book?language=9&page=0>).

Ersakeelset materjali on 16 helisäilikut (03:53:01), need on salvestatud Mordva Vabariigis, Saranskis, kuid kuus keelejuhti on pärit Bolšije Berjozniki rajooni Starõje Naimanõ külast; Kotškurovo rajooni Novõje Turdaki külast ja Tšamzinka rajooni Bolšoje Maressevo külast.

Mokšakeelset materjali on märkimisväärselt rohkem: tervelt 91 helisäilikut (21:48:33) on kogutud Mordva Vabariigist, Kovõlkino, Jelniki, Zubova Poljana, Ruzajevka, Insari ja Staroje Šaigovo rajoonist.

Failikooniga salvestised on digifailidena kättesaadavad andmebaasi kaudu, ülejäänud originaallindid on kas digiteerimata või siis kehva kvaliteediga (ümbersalvestused on digiteeritud, kuid neid veel andmebaasis ei ole).

Sugulaskeelte sõnaraamatud EKI

Lisaks käsikirjadele ja uurimustele on EKI oluline tegevussuund sugulaskeelte sõnaraamatute väljaandmine, mis sai alguse suure “Vadja keele sõnaraamatu” esimese köite ilmumisega 1990. aastal. Raske on alahinnata sõnaraamatute rolli sümbolse kultuurilise kapitalina, mida EKI arendas järgnenud projektide sarjaga, millega loodi sugulaskeelte väikesed veebisõnaraamatud. Kolmanda osana avati 2019. aastal EKI kodulehel eesti-ersa elektrooniline sõnastik (Abrosimova ja Ermakov 2019). Eesti-ersa sõnaraamatut on hinnatud esimeseks suuremaks kakskeelseks sõnaraamatuks Eesti ja Mordva suhete ajaloos. Kokku sisaldab ajavahemikus 2017–2019 valminud sõnastik 6000 märksõna ning on mõeldud abistama ersa keelest ja kultuurist huvitatud eestlasi, eesti keelt õppivaid ersasid, samuti tõlkijaid.

Sõnaraamatu koostasid dr Natalia Abrosimova ja dr Natalia Ermakov, toimetas dr Olga Erina peatoimetaja ja projektijuhi dr Sven-Erik Soosaare käe all. Lähemalt saab sõnastikuga tutvuda aadressil <https://www.eki.ee/dict/ersa/>.